

AṢOKĀVADĀNA

ANONÍM

VakıfBank Kültür Yayınları: 0133
Klasik: 005

AŞOKĀVADĀNA
HİNT İMPARATORU AŞOKA'NIN
HAYATINDAN HİKĀYELER
ANONİM

Özgün adı
अशोकवदान

Türkçesi
Ilgaz Hakman

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Kitap Editörü
Doç. Dr. Yalçın Kayalı

Son Okuma
Ömer Uzunağaç

VakıfBank Kültür Yayınları
Büyükdere Caddesi
No: 97 - Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2022

ISBN 978-625-7447-21-8

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi
Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1
Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Ocak 2022

AŐOKĀVADĀNA

HİNT İMPARATORU
AŞOKA'NIN
HAYATINDAN
HİKĀYELER

ANONİM

TÜRKÇESİ
ILGAZ HAKMAN

ILGAZ HAKMAN

1993 yılında Ankara'da doğdu. Sırasıyla Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Antropoloji, Lisans; Hindoloji, ikinci Lisans ve Hindoloji, Yüksek Lisans programlarını tamamlamıştır. Buddhizm ve Aşokâvadâna üzerine çalışmaları bulunan Hakman, "Aşokâvadâna'da Buddhist Kültürün İzleri ve Tarihi" başlıklı teziyle Bilim Uzmanı unvanını almıştır. Halen Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Hindoloji programında doktora öğrenimine devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

Editörün Sunuşu	7
Çevirmenin Önsözü	9
Sanskrit Dili ve Devanāgarī Alfabeti Üzerine	15
I Giriş	19
II Upagupta'nın Geçmiş Yaşamı	21
III Şāṅakavāsīn Bölümü	25
IV Vāsavadattā'nın Hikâyesi	29
V Upagupta'nın Kabulü	35
VI Upagupta ve Māra	37
VII Çamur Armağanı	49
VIII Buddha'nın Gülümsemesi	53
IX Aşoka'nın Doğumu	57
X Aşoka'nın Tahta Çıkışı	61
XI Acımasız Aşoka	65
XII Samudra ve Aşoka'nın Dönüşümü	69
XIII Seksen Dört Bin Stūpa	75
XIV Vītaṣoka Efsanesi	77
XV Vītaṣoka'nın Ölümü	89
XVI Vītaṣoka'nın Geçmiş Yaşamı	91
XVII Aşoka ve Vezir Yaşas Anlatısı	93
XVIII Aşoka ve Upagupta'nın Tanışması Anlatısı	97
XIX Aşoka'nın Hac Ziyareti Anlatısı	103
XX Buddha'nın Öğrencilerinin Stūpaları Anlatısı	111
XXI Bodhi Tapınısı Anlatısı	117
XXII Piṇḍola Bhāradvāca	121
XXIII Beş Yıl Kutlaması	127
XXIV Kunāla'nın Doğumu	131
XXV Takshaṣilā İsyanı ve Aşoka'nın Hastalığı Anlatısı	135

XXVI	Kunāla'nın K�r OluŖu ve Aydınlanması	141
XXVII	Kunāla'nın D�n�Ŗ�	145
XXVIII	Kunāla'nın GemiŖ YaŖamı	151
XXIX	AŖoka'nın Son Armağanı Anlatısı	153
XXX	Pushyamitra ve Maurya Soyunun Sonu	159
	L�gate	161
	evirmenin Ekleri:	
	SeilmiŖ AŖokāvadāna Anlatıları �zerine Hint Kültür Tarihi	
	Perspektifinden Yorum ve Değerlendirmeler	175
	evirmenin Kaynakçası	209

EDİTÖRÜN SUNUŞU

Kadim Hint kültürünün tartışmasız en değerli kültür katmanlarından birini oluşturan Buddhizm¹, bugünkü Asya toplumlarının sosyo-kültürel hayatının şekillenmesinde oldukça önemli bir yere sahip felsefi bir hareket, din ve dahası yaşam biçimi olarak tanımlanabilir. Hint menşeli bir düşünce biçimi olarak, kurucusu Siddhartha Gautama Buddha'nın öncülüğünde filizlenmiş olan Buddhizm, felsefesi ve edebiyat tarihinin bir ürünü olan kutsal kitaplarıyla; biçimi, içeriği ve yapısı itibarıyla oldukça geniş bir perspektiften ele alınması gereken ilmî bir yoğunluğu içerisinde barındırmaktadır. *Aşokāvadāna* ise orijinali itibarıyla Hint menşeli Buddhist kültürün gelişim ve değişim sürecinin Hindistan tarihi içerisindeki seyrine bir nebze de olsa ışık tutan bir eser olma özelliğini taşımaktadır. Bu çeviri çalışması ise Asya toplumlarının ve devletlerinin, kültürel ve siyasi yapılanmalarında son derece önemli bir yere sahip olan Buddhizm ile ilgili edebî ve dinî bir metin olarak; tarih, edebiyat, dinler tarihi, folklor gibi sosyal bilimler alanlarıyla ilgilenen okuyucuların bilgisine sunulmuştur.

---

1. Çalışmanın genelinde; Sanskrit dili kökenli Buddhizm, Buddha, Buddhist ve Buddhacı gibi ilgili terminolojiye ait sözcüklerin aslına sadık kalınmış ve orijinal yazımları tercih edilmiştir. İlgili sözcükler dilimize Budizm, Buda, Budist ya da Budacı şeklinde aktarılsa da bu durum Sanskrit dili fonetiği kuralları gereğince hatalıdır.

Hint Buddhist Edebiyatı'nın Avadānalar (Apadanalar) olarak bilinen geleneğine ait *Aşokāvadāna*, Buddhizm'in bir düşünce biçimi ya da felsefe olarak yola çıkışının akabinde; doğal devinim sürecini, Hint tarihine damgasını vuran Maurya Kralı Aşoka gibi tarihî bir kişilik üzerinden ele alan son derece kıymetli bir eserdir. Avadānalar Buddhist edebiyat ya da diğer bir deyişle külliyata özgü bir tür olarak ortaya çıkmış bir edebî tür olmakla birlikte; her biri Buddhistler tarafından kutsal sayılan birer dini metin olma özelliği de taşımaktadır. *Aşokāvadāna*'nın çevirisiyle ülkemizde oldukça sınırlı bir çalışma sıklığına sahip olan Buddhizm'in, siyasi tarihteki kültürel hareketliliğinin izleri, dilimiz okuyucusuyla buluşturulmak istenmiştir. Bu sebeple eser; *Editörün Sunuşu, Çevirmenin Önsözü, Çeviri Metin: Aşokāvadāna ve Ek: Seçilmiş Aşokāvadāna Anlatıları Üzerine Hint Kültür Tarihi Perspektifinden Yorum ve Değerlendirmeler* adlı dört ayrı bölümden oluşan bir içerikle yayına hazırlanmıştır. Bu bağlamda ilgili çevirinin Antropolog ve Hindolog Ilgaz Hakman'ın özenli çalışmasının bir ürünü olduğunu, çalışmanın editörü olarak özellikle belirtmek isterim. Bu kaynak eserin Türkçeye aktarım ve yayım sürecini takip ederken böylesine kıymetli bir eserin dilimiz okuyucusuyla buluşacak olmasından sevinç duyduğumu da ayrıca belirtmeliyim. Zira bu çeviri, dilimize yapılan ilk *Aşokāvadāna* çevirisidir. Bu nedenle, kültür tarihinin çeviri mirasına bir katkı niteliği taşıyan bu çalışmayı, okuyucusuyla buluşturan VakıfBank Kültür Yayınları ailesine de en samimi teşekkürlerimi sunmak isterim.

Yalçın Kayalı
Ankara, 2021

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

Hint Maurya İmparatoru Aşoka (~MÖ 304-232), Buddhizm'in imparatorluğun resmî dini olarak kabul edilmesi ile ilgili yürütmüş olduğu politikalarla; Buddhist kültür ve inancın, Hint tarihindeki ilk hamisi olarak kabul edilmektedir. Maurya İmparatorluğu'nun altın çağı olarak sayılan hükümdarlık dönemi süresince, Hindistan sınırları içerisinde yaptırdığı stüplar (Buddhist mabetler) ve Hindistan dışına gerçekleştirdiği Buddhist misyonerlik faaliyetleriyle tanınmıştır. Günümüzde; Çin, Orta Asya, Japonya ve Kore gibi ülkelere Buddhizm'in yayılmasında büyük katkıları olmuş önemli bir imparator, dahası marjinal bir tarihî kişiliktir. Öyle ki Hint kültüründe, Buddhizm tarihinde büyük bir öneme sahip İmparator Aşoka'nın efsanelere konu olan yaşamının aktarıldığı pek çok Buddhist eser de bulunmaktadır. Avadāna Edebiyatı'na ait *Aşokāvadāna* adlı eser, ismini İmparator Aşoka'nın kendisinden almış gerek edebî gerekse tarihî ve kültürel özellikleri sebebiyle, Buddhist Edebiyat tarihinde oldukça önemli bir yere sahip olmuştur.

Orijinal metin Sanskrit dilinde kaleme alınmış olup, MS 2. yüzyılda oluşturulduğu düşünülmektedir. İlk olarak Fa-ch'in tarafından MS 300 dolaylarında Çince'ye çevrilmiştir. Bu çeviriye çeşitli başlıklar eklenmesine rağmen; bugün, en geçerli son hâli Çince adıyla *A-yü wang chuan* olarak bilinmektedir. Daha sonrasında *A-yü wang chuan*'ın tamamı, Jean Przyluski tarafından *Legende de l'empereur Aşoka* adıyla Fransızca'ya çevrilmiştir.

Metnin biraz değiştirilmiş bir versiyonu ise keşiş Sanghabhara (Seng-chi'ieh-p'o-lo) tarafından yine *A-yü wang ching* adıyla Çince'ye aktarılmıştır. *A-yü wang chuan* ve Sanskrit orijinal metnin ilişkisi, bir tartişma konusu hâline gelmiş, ancak araştırmacılar bu konuda, Przyluski'nin çalışmalarını referans almışlardır. *Ařokāvadāna*'nın Tibetçede ise tam bir çevirisinin bulunmadığı bilinmektedir. Ancak MS 11. yüzyılda Padmākaravarman ve Rinchen Zangpo tarafından Aşoka'nın oğlu Kunāla hakkındaki bölümün, Tibetçeye çevrildiği kaydedilmiştir.

1844'te Eugene Burnout, *Ařokāvadāna*'nın Sanskrit metninin büyük bir bölümünü Fransızcaya çevirmiş ve bir giriş bölümü de ekleyerek *a l'histoire du buddhisme indien* başlığıyla yayımlamıştır. Sonrasında metin, Burnout'un çevirisinden Winifred Stevens tarafından *Legends of Indian Buddhism* ismiyle İngilizce'ye de çevrilmiştir. Ancak Burnout'un çalışmasında birtakım hataların olduğu tespit edilmiş; yine de metnin çevrildiği tarihlerdeki Buddhizm bilgisi ve Nepal'de yeni ulaşılmış olan ham el yazmaları göz önünde bulundurulduğunda; edebiyat tarihçileri tarafından çevirinin aslında son derece başarılı bir çalışma olduğu ifade edilmiştir.

Divyāvadāna içerisinde de kimi bölümleri bulunan *Ařokāvadāna*, 1886 yılında Cowell ve Neil tarafından düzenlenerek tek bir Sanskrit metin hâlinde yayımlanmıştır. Eser daha sonrasında açıklanmalı bir önsözle birlikte *The Ařokāvadāna* adı altında Sujitkumar Mukhopadhyaya tarafından yeniden düzenlenmiştir. Mukhopadhyaya'nın *Ařokāvadāna* metni birkaç yönüyle öncekilerden ayrılır: İlk olarak daha büyük oranda orijinal el yazmalarına uygun olarak hazırlanmış olmasıdır. Ayrıca metin neredeyse önceki bütün *Ařokāvadāna* düzenlemelerini listelemektedir. Bu durum Cowell ve Neil'in *Ařokāvadāna* düzenlemelerinde bulunan bazı sıralama hatalarının düzeltilmesini de sağlamıştır.

Sonrasında özellikle *A-yü wang chuan* yani Çince *Aşokāvadāna* dikkate alınmıştır. Çince yazılmış olan *Aşokāvadāna* göz önünde bulundurulurken Cowell ve Neil'in yaptığı sıralamada dört bölümün yeri değiştirilmiştir. Cowell ve Neil'in sıralamasında Kunāla (Kunālāvadāna) efsanesine ait bölümler, Vītaşoka (Vītaşokāvadāna) efsanesine ait bölümlerden önce gelmektedir. Ancak Mukhopadhyaya, Kunāla (Kunālāvadāna) efsanesine, Vītaşoka (Vītaşokāvadāna) efsanesinden sonra yer vermeyi uygun bulmuştur.

Son olarak *Aşokāvadāna* 1983 yılında John S. Strong tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir. Bu çeviri Mukhopadhyaya'nın açıklamalı bir önsöze sahip *The Aşokāvadāna* metnine dayanarak yapılmış olup, Sanskrit dilinden İngilizce'ye yapılan ilk çeviri olma özelliğini taşımaktadır. John S. Strong'un çevirisi, içerik itibarıyla Mukhopadhyaya'nın metninin yeniden düzenlenmiş halidir. Bölüm başlarına birtakım yeni başlıklar eklenmiş ve daha kolay anlaşılması için metne ara başlıklar da serpiştirilmiştir. Bu çeviri Mukhopadhyaya'ya ait *Aşokāvadāna*'nın aksine, Aşoka'nın efsanesiyle başlamamaktadır; Aşoka'nın kral olmadan önceki hayatının gözden geçirilmesi için yaşlı Upagupta'nın efsanesi ile başlatılmıştır. Bir veya iki durumda Mukhopadhyaya'nın sırası yerine, Vaidya'nın *Aşokāvadāna*'sı tercih edilmiştir. Ayrıca nadir de olsa, Çince nüshası referans alınarak anlatımı güçlendirici birkaç cümle eklenmiş veya Sanskrit metnin sırası kısmen düzeltilmiştir.

Elinizdeki *Aşokāvadāna: Hint İmparatoru Aşoka'nın Hayatından Hikâyeler* adını taşıyan Türkçe metnin çevirisinde ise Strong'un İngilizce *Aşokāvadāna* çevirisindeki sıralamadan yararlanılmıştır. Kaynak metin olarak ise Mukhopadhyaya'nın Sanskrit dilindeki *Aşokāvadāna* düzenlenmesi kullanılmıştır. Türkçe çeviri sırasında, anlaşılabilirliği arttırdığı düşünüldüğünden,

Strong'un eklediği ara başlıklara da yer verilmiştir. Efsanelerin sıralamalarında ise Sanskrit orijinal metin kaynak alınmıştır.

Sanskrit metnin aslına sadık kalınarak nesir, düzyazı ve şiir ise mısralar halinde çevrilmiştir. Ancak mısraın veznini tutturmaya veya taklit etmeye çalışılmamıştır. Çevrilmemiş bazı kelimeler orijinal yani Sanskrit haliyle aynen bırakılmış, köşeli parantezler içerisinde olabildiğince açıklamalarına yer verilmiştir. Bahsi geçen açıklamalar, metnin akıcılığını bozmamak adına sınırlı tutulmuştur. Bu sebepten Buddhist literatüre ait kimi kavramların daha net anlaşılması adına, çeviri metnin Buddhist terimler sözlüğü eşliğinde okunması tavsiye edilmektedir.

Metnin çevirisinin hemen ardından okuyucuya, *Aşokāvadāna*'nın ait olduğu Buddhist kültüre ve dolayısıyla Buddhizm'in ortaya çıktığı Hint kültürüne yakınlaştırmak amacıyla; seçilmiş "Aşokāvadāna Anlatıları Üzerine Hint Kültür Tarihi Perspektifinden Yorum ve Değerlendirmeler" başlığını taşıyan bir ek bölüm sunulmuştur. Bu bölüm içerisinde, eserdeki kimi anlatılar Hindoloji biliminin bakış açısıyla yorumlanmış, böylelikle okuyucunun Hint Buddhist Kültürüne ait sembollere yakınlık kurması, aşinalık kazanması sağlanmaya çalışılmıştır.

Çevirmen olarak *Aşokāvadāna: Hint İmparatoru Aşoka'nın Hayatından Hikâyeler* adlı çeviri çalışmasının dilimizde yapılan ilk *Aşokāvadāna* çevirisi olması sebebiyle duyduğum heyecanı özellikle belirtmek isterim. Uzun çalışmalarım boyunca daima yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen aileme, teşekkürlerimi sunarım. Böylesine zorlu bir alanda çeviri yetkinliği kazanmamı sağlayan, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji ve Hindoloji Bölümlerindeki hocalarıma da ayrıca teşekkür etmek isterim. Bu çalışmanın çeviri editörlüğünü yapan hocam Doç. Dr. Yalçın Kayalı'ya ise özel bir teşekkürü borç

bilirim. Son olarak Buddhist kültür birikimi içerisinde oldukça önemli bir yer tutan bu özel metnin okuyucu ile buluşmasını sağlaması sebebiyle VakıfBank Kültür Yayınları'na da teűekkrlerimi sunarım...

Ilgaz Hakman
Ankara, 2021